

NATAŠA KRAJNC: SAMOPODOBA OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

Povzetek

Samopodoba je ena izmed temeljnih področij osebnosti, ki se postopno oblikuje že od otroštva dalje in se spreminja ter razvija celo življenje. Na njeno oblikovanje vplivajo lastne izkušnje s samim seboj in z okoljem, odnosi z drugimi ljudmi in njihovo vrednotenje nas samih. Na samopodobo vplivajo tako uspehi in njihovo doživljanje kot tudi pogostost doživljanja uspeha in pohvale. Samopodoba vpliva na počutje posameznika, na doživljanje njegove uspešnosti, na učenje, na nadaljnje delo in življenje. Zato, da lahko oblikujemo pozitivno samopodobo, potrebujemo spodbudno okolje, pozitivne izkušnje, veliko uspehov in pristne odnose z drugimi ljudmi, kar pa je za osebe s posebnimi potrebami prevečkrat velik zalogaj. Okolje je velikokrat do teh oseb nestrpno in nespodbudno, zaradi svojih težav doživljajo v neprimernem okolju negativne izkušnje, težave pa imajo tudi z navezovanjem stikov z »normalnimi« vrstniki. V prvem delu prispevka so predstavljene teorije o samopodobi, njen razvoj, komponente in kako se oblikuje. V drugem delu prispevka pa so predstavljeni rezultati primerjave samopodobe med učenci, ki imajo dodatno strokovno pomoč (DSP) in učenci, ki te pomoči nimajo. Podatki so zbrani s pomočjo vprašalnika, ki so ga izpolnjevali učenci. Ugotovljeno je bilo, da imajo učenci brez DSP boljšo samopodobo kot učenci z DSP.

Ključne besede: samopodoba, osebnost, dodatna strokovna pomoč, pomembni drugi

SELF-ESTEEM OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS

Abstract:

Self-esteem is one of the elementary areas of personality which develops gradually from childhood onwards, changing and evolving throughout life. Its formation is influenced by a person's own experience with themselves and with the environment, relationships with other people and how other people evaluate us. Self-esteem is shaped by both success and its experiencing as well as the frequency of experiencing success and praise. Self-esteem impacts an individual's well-being, the experiencing of their success, learning, further work and life. In order to develop positive self-esteem we need a conducive environment, positive experience, a lot of success and genuine relationships with other people, which is too much to handle for people with special needs. Often the environment is impatient and discouraging towards such persons, due to their problems they are experiencing negative experiences in a negative environment and they also have difficulty with establishing contacts with "normal" peers. The first part of the article deals with self-esteem theories, its development, components and manner of formation, while the second part of the article displays the results of comparison of self-esteem among pupils receiving additional professional assistance and pupils who do not receive such assistance. Data has been collected with the aid of a questionnaire completed by pupils. It has been established that pupils who have not received additional professional assistance have higher self-esteem compared to pupils who are receiving such assistance.

Key words: self-esteem, personality, additional professional assistance, significant others

Nataša Krajnc: Samopodoba otrok s posebnimi potrebami

1 TEORETIČNA IZHODIŠČA

Samopodobo razumemo danes kot množico odnosov, ki jih posameznik vzpostavlja do samega sebe. V odnose s samim s seboj vstopa postopoma, s pomočjo predstav, občutij, vrednotenj, ocen samega sebe, svojih socialnih naravnosti in prek ravnanj, ki jih preko družbenega okolja razvija že od rojstva.

POJEM SAMOPODOBE

Musek in Pečjak (1997) pravita, da je samopodoba sklop predstav, pojmovanj, vrednotenj in prepričanj, ki jih nekdo oblikuje o samem sebi. Z njimi posameznik identificira samega sebe. Samopodoba je pomemben del naše osebnosti. Sestavlja jo vse, kar si mislimo o sebi, vse misli in občutki, ki jih imamo v zvezi s svojim jazom. Na samopodobo lahko gledamo z več vidikov. Nekateri psihologi pojem samopodobe enačijo z jazom, drugi gledajo na samopodobo kot del celote, ki skupaj s samoidentiteto sestavlja jaz. Na samopodobo in njene sestavne dele gledajo z drugega zornega kota. Pogosta je delitev na telesni, psihološki in socialni jaz. Telesni jaz se nanaša na telo in njegov videz in se razvija okoli drugega leta. Močno označuje celotno samopodobo. Socialni jaz je povezan s socialnim okoljem. Psihološki jaz pa opredeljuje stopnjo posameznikovega poznavanja samega sebe, pričakovanja do sebe in samospoštovanje.

Podoba o sebi je osrednja duševna struktura, jedro osebnosti, ki zaseda osrednje mesto in nadzira druge dele osebnosti, meni Musek (1997). Samopodobo oblikujemo in vzdržujemo. Je pomembna, saj vpliva na naše obnašanje in povezuje svoj vrednostni sistem z vrednostnim sistemom družbenega okolja. Zavestno in nezavedno ravnamo tako, da je naše ravnanje v skladu z našo samopodobo. To nam omogoča samovrednotenje in samospoštovanje.

Kobalova (2000) opredeljuje samopodobo kot organizirano celoto lastnosti, potez, občutij, podob, stališč, sposobnosti in drugih psihičnih vsebin, za katere je značilno, da jih posameznik v različnih stopnjah razvoja in v različnih situacijah pripisuje samemu sebi in so v tesni povezavi z obstoječim vrednostnim sistemom posameznika ter z vrednostnim sistemom ožjega in širšega okolja.

Nataša Krajnc: Samopodoba otrok s posebnimi potrebami

Samopodoba je precej nezavedna, vendar ima močno motivacijsko vlogo. Glede na samopodobo posameznik uravnava in usmerja svoje ravnanje, zato je pomembno, da je njegova samopodoba ustrezna (zdrava). Ravnamo skladno s svojo predstavo o sebi. Ohranjati želimo pozitivno samopodobo in se zato bolj ali manj trudimo, marsikdaj pa se zatečemo tudi v varanje samega sebe in si z obrambnimi mehanizmi umetno dvigujemo svojo vrednost.

Pojem sebe je sestavljen iz tega, kar mislimo, da smo, kar bi želeli biti in kar domnevamo, da drugi mislijo o nas, pravi Lamovčeva (1994). Dostopen je zavesti, izražamo pa ga z verbalnimi simboli.

Podobno kot Lamovčeva, je tudi Rogers (po Kompare, et. al., 2002) mnenja, da je naša samopodoba sestavljena iz dveh delov – realnega in idealnega jaza. Realni jaz predstavlja misli o sebi, idealni jaz pa naše želje. Najbolje je, če je razlika med realnim in idealnim jazom zelo majhna ali je ni.

Vsak človek ima prirojeno potrebo po pozitivnem vrednotenju. Želimo biti ljubljene, sprejeti in cenjeni. V času razvoja je za otroka zelo pomembno, da je sprejet in deležen dovolj ljubezni, predvsem od staršev in zanj pomembnih drugih ljudi. Vrednotenje samega sebe je odvisno od tega, kako nas cenijo drugi.

Prvi pogoj za osebno rast je brezpogojno pozitivno vrednotenje – sprejemanje otroka takšnega kot je in dajanje ljubezni ne glede na njegove napake. Drugi pogoj je empatija – ali se ljudje okoli nas lahko vživijo v naše zaznave, misli in občutke, ali nas razumejo. Tretji pogoj pa je pristnost – pristno izražanje jaza ljudi, ki so okrog nas. V celovito osebnost se lahko najbolje razvijemo, kadar so izpolnjeni vsi trije pogoji.

Samopodoba posledično vpliva na naše življenje, zdravje, srečo, motivacijo, sposobnosti in cilje (Žibert, 2011).

RAZVOJ SAMOPODOBE

Ključno za oblikovanje samopodobe je obdobje otroštva, saj v tem obdobju otrok postavlja temelje lastne samopodobe. Dojemljiv je tudi za ocene drugih o sebi, meni Schaffer (1996, po Juriševič, 1999). Z razvojem postaja otrokova samopodoba vse bolj razčlenjena in zajema vse več sestavin, ki se oblikujejo na različnih področjih otrokovega udejstvovanja. V obdobju srednjega otroštva postanejo otroci pozorni na socialne primerjave z vidika oblikovanja samopodobe, menijo številni avtorji (po Juriševič, 1999). Mlajši predšolski otroci se pojmujejo bolj v absolutnem smislu, ne vključujejo pa samovrednotenja, zato ima v tem obdobju socialno okolje na oblikovanje njihove samopodobe bolj neposreden vpliv (Oosterwegel, 1992, po Juriševič, 1999). Po sedmem letu starosti pa začno otroci svojo samopodobo oblikovati na podlagi primerjav z drugimi (Harter, 1990, po Juriševič, 1999), kar lahko OPP predstavlja velike težave, saj so največkrat njihovi dosežki slabši od vrstnikov. V tej fazi je pomembno, da znamo ponuditi OPP naloge, ki jih bodo uspešno reševali, da se bodo tudi oni počutili uspešne.

KOMPONENTE SAMOPODOBE

Šolska (akademska) samopodoba je zaznava lastnih spretnosti in sposobnosti za učenje ter zanimanja za šolske predmete. Gre za prepričanja o tem, koliko je nekdo zmožen biti uspešen in za zaznavanje lastnega uspeha. OPP moramo ponuditi aktivnosti, ki jih bodo lahko čimbolj uspešno reševali, snov moramo predstaviti na konkreten in zanimiv način, izhajati moramo iz posameznikovih močnih področij, da bodo lahko zaznali svoje spretnosti in doživljali uspeh. Pri odraslih je šolska samopodoba vključena v samopodobo o sposobnostih in počutju – doživljanje in vrednotenje lastne inteligentnosti, posebnih talentov in zmožnosti za delo ter zaznava psihičnega in telesnega zdravja.

Telesna samopodoba so prepričanja in sodbe o svoji telesni privlačnosti, o telesni kondiciji in slogu oblačenja ter primerjave lastnega videza z drugimi in prepričanja o tem, kako osebo vidijo drugi (človek najprej vzpostavi stik s svojim telesom – občutje močno povezano s telesom; pogost vzrok za nezadovoljstvo – premajhen, predebel, prevelik ...).

Medosebna ali socialna samopodoba obsega zaznave, prepričanja in presoje o odnosih z vrstniki in drugimi pomembnimi bližnjimi osebami (starši, sorojenci, partnerjem). To so

zaznave o lastnih sposobnostih sklepanja prijateljstev, o lastni priljubljenosti in o kakovosti odnosov z bližnjimi. Del samopodobe se nanaša na pomembne druge – kakšen vpliv imam na širšo skupnost, doživljanje in presoja lastnega odnosa do zakonov in družbenih moralnih norm (vedenje – kako se obnašamo v družbi). Pri tej komponenti samopodobe lahko prihaja do težav pri tistih otrocih, ki nimajo prijateljev. Z dobrim vodenjem in uspešnim delom lahko oblikujemo skupine, v katerih se bodo OPP počutili sprejete.

Čustvena samopodoba so zaznave in prepričanja o izražanju in obvladovanju čustev (prenašanje kritike, občutki sproščenosti, zadovoljstva, sreče).

OBLIKOVANJE SAMOPODOBE

Na oblikovanje samopodobe vplivajo lastne izkušnje s samim seboj in z okoljem, odnosi z drugimi ljudmi in njihovo vrednotenje nas samih. Drugi nam pogosto besedno, še pogosteje pa nebesedno sporočajo, kako nas vrednotijo. Zelo pomembne za samopodobo so človekove zgodnje izkušnje v življenju, predvsem v družini. Pozneje pa vplivajo na samopodobo vsi dejavniki socializacije, predvsem vsi tisti ljudje, ki so za nas pomembni (sorodniki, vrstniki, učitelji, vzorniki, partnerji ...). Mnenje pomembnih drugih ponotranjimo in tako postanejo del naše samopodobe.

Vloga družine je za oblikovanje otrokove samopodobe zelo pomembna. Zigler in Stevenson (1993, po Juriševič, 1999) navajata, da se v obdobju šolskega otroka odnosi med starši in njihovimi otroci zaradi spremenjenih zahtev v določeni meri kvantitativno in kvalitativno spremenijo. V tem obdobju starši s svojimi otroci preživijo povprečno manj časa kot pred šolo, od njih pa pričakujejo več samostojnosti in osebne odgovornosti. Čas, ki ga preživijo skupaj, ni več namenjen le učenju osnovnih življenjskih navad in spretnosti, ampak je bolj povezan s šolskimi obveznostmi in zadovoljevanjem otrokovih interesov.

Starši so tisti, ki otroku zagotavljajo raznolike priložnosti za učenje, mu dajejo možnosti za odločanje pri izbiri dejavnosti, otroka nagrajujejo za uspehe, kar je še posebej pomembno za samopodobo, vplivajo na oblikovanje otrokovih socialnih interakcij, ustvarjajo kriterije za

vrednotenje in pričakovanja glede uspešnosti v šoli. Kadar gre za OPP imajo starši, dokler se ne sprijaznijo s težavami, pogosto previsoka pričakovanja.

Killeen (1993, po Juriševič, 1999) pravi, da starši pomembno vplivajo na otrokovo splošno samopodobo ter na njene sestavine. Na splošno samopodobo vplivajo na podlagi čustveno obarvanega posredovanja stališč, ki jih imajo o njem.

Z vstopom otroka v šolo se spremeni vpliv socialnih dejavnikov na oblikovanje njegove samopodobe. Gre za razširitev socialnega okolja. Pomembni postanejo vrstniki – sošolci in drugi otroci, s katerimi se otrok družijo. Pomembni za oblikovanje otrokove samopodobe postanejo tudi učitelji. Spremembe pogojujejo otrokove razvojne značilnosti ter nove in bolj usmerjene oblike vplivanja socialnega okolja, predvsem na področju otrokovih zmožnosti. Otroci se na teh področjih spoznava in primerja z vrstniki, poleg tega pa je ocenjen s strani učiteljev.

Otroke spodbujamo k druženju z vrstniki. Z njimi se primerjajo, iščejo podobnosti in razlike. V skupini, kot je razredna skupnost, se oblikujejo različni statusi otrok. Nekateri otroci so bolj priljubljeni, drugi manj. S tem je povezana tudi samopodoba.

Manjši del otrok ali posameznika lahko skupina odklanja, pogosto se to dogaja OPP. Tak otrok se potem lahko uveljavlja z neprimernim vedenjem ali pa se povsem zapre vase. Od učitelja je odvisno, kako se bo tovrsten nezaželen status otroka spremenil v bolj sprejemljivega.

Burns (1982, po Juriševič, 1999) meni, da otrok vstopi v šolo z že relativno stabilno oblikovano samopodobo, zato izkušnje, ki si jih pridobi v šoli, le v omejenem oziroma bolj specifičnem obsegu prispevajo k oblikovanju njegove samopodobe. Ni nujno, da otrokove pozitivne izkušnje v šoli prispevajo k bolj pozitivni samopodobi, bolj verjetno je obratno – ponavljajoče doživljanje neuspehov vodi k manj pozitivni učni samopodobi. V neprimernem okolju pa neuspehe največkrat doživljajo ravno OPP.

Burns (1982, po Juriševič, 1999) je mnenja, da je učitelj eden izmed ključnih dejavnikov oblikovanja samopodobe. Učitelj usmerja otroka v procesu učenja, mu zagotavlja pogoje za učenje ter mu pomaga do spoznanja o lastnih zmožnostih. Pomembno je, da ima otrok v šoli dovolj priložnosti za doživljanje uspeha, zlasti v prvih letih šolanja. Povratne informacije glede uspeha in neuspeha, ki jih učenci dobijo od učitelja, so pogosto v funkciji samouresničujočih napovedi. Povratne informacije otroka opredeljujejo in tudi izražajo pričakovanja, ki jih ima učitelj do otroka.

Otroku moramo pomagati graditi občutek, da lahko premaga težave, da lahko obvlada situacije, da zmore, da je sposoben, še posebej če je to OPP. Otrok se mora spopasti s težavami in jih reševati, saj vsak uspeh utrjuje pozitivno samopodobo in krepi samozavest. Otroci, ki razvijajo občutek uspešnosti, lažje premagujejo stresne situacije, ne dvomijo o sebi, imajo veliko prijateljev, so pripravljeni pomagati, imajo cilj, so zadovoljni.

SAMOPODOBA ŠOLSKEGA OTROKA

Obdobje otroštva je ključnega pomena za oblikovanje posameznikove samopodobe. Na to vplivajo raznovrstni dejavniki razvoja in socialno okolje, ki močno vpliva na posameznikovo doživljanje sebe in sveta, ki ga obdaja. V tem obdobju se oblikujejo in utrdijo temelji samopodobe, ki pogojujejo njen nadaljnji razvoj.

Po vstopu otroka v vrtec oz. šolo, se vpliv socialnih dejavnikov na oblikovanje njegove samopodobe znatno razširi. Šolski sistem določa, znotraj katerih področij bo otrok deloval in na podlagi katerih bo spoznaval samega sebe.

V prvih letih šolanja bo oblikujoča se, razvojno pogojena učna samopodoba pod vplivom povratnih informacij iz okolja, šele kasneje, z napredovanjem v višje razrede, ko si bo otrok oblikoval bolj stabilno zaznavo glede lastnih zmožnosti, bo odnos z učno uspešnostjo postajal vedno bolj recipročen. Otroci s pozitivno samopodobo se bodo šolskih nalog lotevali z večjim samozaupanjem, uspešnost pri šolskem delu pa bo vplivala na njihovo samopodobo.

Chapman s sod. (1990, po Juriševič, 1999) ugotavlja, da na učno samopodobo 11-letnih otrok v največji meri vpliva njihova bralna uspešnost ter učna samopodoba pri 9-ih letih. Učna samopodoba devetletnikov pa je pogojena predvsem z njihovo bralno uspešnostjo pri sedmih letih. Vpliv staršev se ni pokazal kot odločilni dejavnik v tem procesu.

OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI

Po Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (Ur. l. RS, št. 58/11, 90/12) so otroci s posebnimi potrebami otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami ter otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe vzgoje in izobraževanja oziroma posebne programe vzgoje in izobraževanja.

1. RAZISKAVA IN REZULTATI

Raziskovali smo, kakšno samopodobo imajo učenci, ki imajo dodatno strokovno pomoč in učenci, ki te pomoči nimajo. Raziskati smo želeli, ali pohvale in doživljanje uspeha vpliva na samopodobo učencev.

V raziskavi so sodelovali učenci petih in šestih razredov devetletne osnovne šole. Učenci prihajajo iz šestih osnovnih šol Dravske in Mežiške doline. Učenci so bili naključno izbrani, vzorec pa obsega 40 učencev z dodatno strokovno pomočjo in 40 učencev brez dodatne strokovne pomoči. Podatke smo zbirali s pomočjo vprašalnika, ki je bil sestavljen za namen raziskave. Učencem smo predstavili namen testiranja, razložili pravila reševanja, opisali in demonstrirali način reševanja ter jih za reševanje motivirali. Podatke smo obdelali s pomočjo računalniškega programa za statistično analizo SPSS. Pri statističnem sklepanju smo upoštevali 5 % stopnjo tveganja.

Ugotovili smo, da imajo učenci z dodatno strokovno pomočjo slabšo splošno samopodobo kot učenci brez dodatne strokovne pomoči.

Na oblikovanje samopodobe vplivajo lastne izkušnje s samim seboj in z okoljem, odnosi z drugimi ljudmi in njihovo vrednotenje nas samih. Zelo pomembne za samopodobo so človekove zgodnje izkušnje v življenju, predvsem v družini. Pozneje pa vplivajo na samopodobo vsi dejavniki socializacije, predvsem vsi tisti ljudje, ki so za nas pomembni. Današnja družba je naravnana precej storilnostno in če se želiš uveljaviti v njej, moraš biti iznajdljiv, inteligenten in spreten, kar pa otroci, ki imajo težave, največkrat niso. Že s tem so izločeni in prikrajšani za pristne stike z vrstniki in drugimi ljudmi, kar negativno vpliva na oblikovanje njihove samopodobe.

Otrok potrebuje za oblikovanje pozitivne samopodobe tudi pozitivne izkušnje. Zaradi negativnih izkušenj, s katerimi se največkrat srečujejo otroci, ki imajo dodatno strokovno pomoč, imajo slabšo splošno samopodobo.

Killeen pravi, da starši pomembno vplivajo na otrokovo splošno samopodobo. Na splošno samopodobo vplivajo na podlagi čustveno obarvanega posredovanja stališč, ki jih imajo o njem. S tem tudi izražajo stopnjo podpore, ki jo nudijo otroku, ter ga vzgajajo v določenem stilu. Ker imajo otroci, ki imajo dodatno strokovno pomoč, slabšo družinsko samopodobo kot vrstniki brez te pomoči, lahko sklepamo, da imajo zaradi tega tudi slabšo splošno samopodobo.

Ogroženi otroci nimajo pogojev za razvoj pozitivne samopodobe, saj živijo v strahu. Otrok se boji staršev zaradi različnih stvari. Zaradi strahu pred starši se otroci zatekajo v laž, izmikanje in se zapletajo v vse večje zanke. Velikokrat so ogroženi otroci prav tisti, ki imajo dodatno strokovno pomoč.

Ugotovili smo, da pohvale staršev pomembno vplivajo na samopodobo, pohvale učiteljev pa ne.

Pohvale pomembno vplivajo na razvoj otrokove samopodobe. Zanimivo je, da pohvale staršev statistično pomembno vplivajo na samopodobo, pohvale učiteljev pa ne. Raziskave drugih avtorjev kažejo, da so tudi učiteljeve pohvale pomembne za oblikovanje samopodobe. V razredu je več učencev. Učitelj ne more ves čas hvaliti vseh, ampak lahko posameznika pohvali za resnično dobro delo. OPP so pri delu pogosto počasni, delajo več napak in zato so s

strani učiteljev manjkrat pohvaljeni. Starši imajo doma samo svojega otroka in ga najbolj poznajo, zato ga lahko pohvalijo za vsak najmanjši napredek sproti.

Kadar se otrok potruzi in nekaj naredi, je pomembno, da je pohvaljen, ker drugače dobi občutek, da njegovo delo nima nobene vrednosti. Veliko vrednost imajo pohvale za trud, ne samo za končni izdelek. Za otroka pohvala pomeni potrditev, vendar mora biti pohvala upravičena. Pomembno je, da ima otrok v šoli dovolj priložnosti za doživljanje uspeha. Otroku moramo pomagati graditi občutek, da lahko premaga težave, da lahko obvlada situacije, da zmore, da je sposoben. Otrok se mora spopasti s težavami in jih reševati, saj vsak uspeh utrjuje pozitivno samopodobo in krepi samozavest. Kadar je otrok za dobro delo še pohvaljen, se njegova samopodoba še bolj krepi in ohranja. Otroci, ki razvijajo občutek uspešnosti, lažje premagujejo stresne situacije, ne dvomijo o sebi, imajo veliko prijateljev, so pripravljeni pomagati, imajo cilj, so zadovoljni. Nekateri otroci ne znajo oceniti svojega uspeha, zato je pomembno, da jim na tej poti pomagajo tako starši kot tudi učitelji.

Ugotovili smo, da doživljanje uspeha pomembno vpliva na samopodobo, doživljanje neuspeha pa ne.

Uspeha se spominjamo dlje časa kot neuspeha. Tiste stvari, ki nam niso všeč, radi hitro pozabimo. Z uspehom pa se radi pohvalimo drugim in je dlje časa prisoten v naših mislih.

Pri socialni samopodobi ne gre toliko za uspehe in neuspehe, ampak za dobre in slabe odnose. Zato tudi doživljanje uspehov in neuspehov nima tolikšnega vpliva na to dimenzijo samopodobe.

Čustvena samopodoba so zaznave in prepričanja o izražanju in obvladovanju čustev. Tudi tukaj niso toliko pomembni uspehi in neuspehi, ampak način doživljanja in izražanja čustev.

Kadar zaznavamo, da smo zmožni uspeli na določenem področju, smo bolj motivirani za doseganje cilja in se bolj potrudimo, da ga dosežemo. Ko uspemo, smo veseli, navdušeni in srečni, kar pozitivno vpliva na našo samopodobo. Neuspeh je lahko tudi dodatna motivacija na poti k usvojitvi cilja, ker vemo, da moramo v delo vložiti več truda.

Vloga družine je za oblikovanje otrokove samopodobe zelo pomembna. Otroci se želijo dokazati staršem s svojim znanjem, zato je tudi doživljanje uspehov pomembnejše od doživljanja neuspehov.

Vsi imamo raje uspehe kot neuspehe, zato so za oblikovanje samopodobe tudi pomembnejši uspehi. Tudi Ruble je ugotovil, da otrokov neuspeh v neki nalogi nima pomembnega vpliva na njegove prihodnje dejavnosti.

Ugotovili smo, da pogostost doživljanja uspeha in neuspeha pomembno vpliva na samopodobo.

Kadar smo uspešni, se naša samopodoba krepi in izboljšuje. Otroku moramo pomagati graditi občutek, da lahko premaga težave, da lahko obvlada situacije, da zmore, da je sposoben. Otrok se mora spopasti s težavami in jih reševati, saj vsak uspeh utrjuje pozitivno samopodobo in krepi samozavest. Vsaka izkušnja posameznika bogati, četudi nismo vedno uspešni. Otroci, ki razvijajo občutek uspešnosti, lažje premagujejo stresne situacije, ne dvomijo o sebi, imajo veliko prijateljev, so pripravljeni pomagati, imajo cilj, so zadovoljni. Pomembno je, da ima otrok v šoli dovolj priložnosti za doživljanje uspeha, zlasti v prvih letih šolanja.

2. ZAKLJUČEK

Samopodoba je skupek predstav o samem sebi. Predstave so lahko pozitivne ali negativne. Sami in s pomočjo drugih te predstave oblikujemo. Izogibati se moramo ljudi, ki slabo vplivajo na nas, niso konstruktivni kritiki, ne verjamejo v naš uspeh, ker vplivajo na našo negativno samopodobo.

Čimbolj poznamo sami sebe, se sprejemamo, imamo stik s seboj in okoljem, imamo pozitivno samopodobo, bolj kvalitetne odnose smo sposobni sklepati, uspešneje delujemo, smo bolj ustvarjalni in zadovoljni. Otroci s posebnimi potrebami so bolj obremenjeni z drugimi težavami, ki jih imajo, zato so prikrajšani za poglobljanje svojega doživljanja.

Potrdila so se pričakovanja, da imajo učenci z dodatno strokovno pomočjo slabšo samopodobo kot učenci brez pomoči. Pomembno je, da ne pozabimo na učence, ki imajo dodatno strokovno pomoč, jih ne izločujemo in ne kritiziramo, ampak ustvarimo tako učno okolje, kjer bodo lahko uspešni in jih pohvalimo za vsak, tudi najmanjši, napredek. Le tako bodo lahko krepili svojo pozitivno samopodobo in bodo v življenju uspešnejši.

Na samopodobo vpliva več dejavnikov, samopodoba pa vpliva na oblikovanje naše osebnosti.

Nataša Krajnc: Samopodoba otrok s posebnimi potrebami

3. LITERATURA IN VIRI

JURIŠEVIČ, M. (1999). Samopodoba šolskega otroka. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

KOBAL, D. (2001). Stališča do šole in samopodoba. *Anthropos* 4/6, str. 309–324.

KOBAL, D. (2000). Temeljni vidiki samopodobe. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

KOBAL GRUM, D., LESKOVŠEK, N., UCMAN, S. (2003). Bivanja samopodobe. Ljubljana: i2.

KOMPARE, A. (et al.). (2006). Uvod v psihologijo. Ljubljana: DZS.

KOMPARE, A. (et al.). (2002). Psihologija: spoznanja in dileme. Ljubljana: DZS.

LAMOVEC, T. (1994). Psihodiagnostika osebnosti 2. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

MARJANOVIČ UMEK, L. (2004). Razvojna psihologija. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.

MUMEL, D. (1993). Dejavniki razvoja samopodobe. *Educa*, 1–2. str. 21–34.

MUSEK, J. (2005). Psihološke in kognitivne študije osebnosti. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

MUSEK, J. (1993 a). Osebnost pod drobnogledom. Maribor: Obzorja.

MUSEK, J. (1993 b). Znanstvena podoba osebnosti. Ljubljana: Educey.

MUSEK, J., PEČJAK, V. (2001). Psihologija. Ljubljana: Educey.

MUSEK, J., PEČJAK, V. (1997). Psihologija. Ljubljana: Educy.

PEČJAK, S., KOŠIR, K. (2002). Poglavlja iz pedagoške psihologije; izbrane teme. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za psihologijo.

SCHAFFER H., R. (1996). Social development. Oxford: Blackwell Publishers.

SEČKAR, J. (2019). Samopodoba učencev s primanjkljaji na posameznih področjih učenja v primerjavi z vrstniki brez težav. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

TANCIG, S. (1995). Otrokova samopodoba. Naš zbornik, 6, str. 2–3 .

YOUNGS, B. B. (2000 a). Vzpodbujanje vzgojiteljeve in učiteljeve samopodobe. Priročnik za vzgojitelje in učitelje v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah. Ljubljana: Educy.

YOUNGS, B. B. (2000 b). Šest temeljnih prvin samopodobe. Kako jih razvijamo pri otrocih in učencih. Priročnik za vzgojitelje in učitelje v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah. Ljubljana: Educy.

ŽEROVNIK, A. (2004). Otroci s posebnimi potrebami. Ljubljana: Družina.

ŽIBERT, S. (2011). Vpliv samopodobe na osebnost in učno uspešnost učenca. Nova Gorica: Melior, Educa.